

Addendum bij het strategisch meerjarenprogramma 2014-2018 CBS

2 december 2016

Aanleiding

Op 14 juni 2013 heeft de minister van Economische Zaken (EZ) het strategisch meerjarenprogramma 2014-2018 (MJP) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) aangeboden aan de Tweede Kamer. Voor de jaren 2014, 2015 en 2016 zijn de financiële kaders toereikend om dit meerjarenprogramma uit te voeren. Voor de jaren 2016 t/m 2018 was de taakstelling van het kabinet Rutte II nog niet verwerkt. Deze taakstelling, in combinatie met andere tussentijdse financiële ontwikkelingen hebben aanpassingen in het werkprogramma van het CBS tot gevolg voor de jaren 2017 en 2018. In dit addendum worden deze aanpassingen beschreven.

Wijzigingen in financiële kaders

In de meerjarenbijdrage van het ministerie van Economische Zaken zoals opgenomen in het MJP van 14 juni 2013 is de taakstelling verwerkt van het kabinet Rutte I van structureel € 37,2 miljoen met ingang van 2015 en de additionele taakstelling oplopend tot structureel € 4,4 miljoen vanaf 2018 die voortvloeit uit het Lenteakkoord.

Het CBS en de CCS zagen bij de aanvang van de MJP-periode mogelijkheden om onder voorwaarden, binnen de door EZ gestelde financiële kaders, het meerjarenprogramma uit te voeren. Naast de verminderingen in het statistisch programma ter waarde van € 4 mln is ingezet op verdere verhoging van de efficiency. Om die aanvullende efficiency te realiseren is een eenmalige extra financiële bijdrage noodzakelijk oplopend tot in totaal € 15 miljoen in 2018 voor noodzakelijke investeringen. De gehele planperiode van dit meerjarenprogramma en het opgebouwde eigen vermogen worden gebruikt om de taakstelling te kunnen realiseren.

In 2013 heeft EZ CBS verzocht deze investeringskosten van € 15 miljoen in de eigen bedrijfsvoering op te vangen. Mochten de reserves op termijn negatief dreigen te worden, dan zou dat aanleiding zijn voor nader overleg tot herstel.

In 2016 is duidelijk geworden dat een vergoeding van nieuwe werkzaamheden als gevolg van een nieuwe EU-verplichting uit 2013 niet aan het CBS wordt toegekend. Dit betreft een structureel bedrag van € 0,2 miljoen per jaar.

Begin 2016 heeft EZ te kennen gegeven dat de bijdrage van EZ aan de niet-verplichte statistieken in verband met de taakstelling Rutte II per 1 januari 2017 wordt teruggebracht met € 7 miljoen. Daarnaast is in het kader van dezelfde taakstelling aan CBS een additionele bezuiniging van € 1,3 miljoen opgelegd.

Wijzigingen in het statistisch programma

Aangezien het overgrote deel van het statistisch programma uit EU-verplichtingen bestaat die geen besparingsflexibiliteit bieden, heeft de taakstelling Rutte II forse consequenties voor het niet-verplichte programma. Dit niet-verplichte programma bestaat uit statistieken waarvoor maatschappelijk, politiek en beleidsmatig grote belangstelling is. Als gevolg van de

bezuiniging, kan een deel van het onverplichte statistiekprogramma alleen worden voortgezet als er additionele financiering voor is. CCS en CBS hebben daartoe in 2016 een lijst opgesteld met niet-verplichte statistieken die per 1 januari 2017 zouden moeten vervallen als gevolg van het verminderen van de bijdrage van EZ met € 7 mln. Daarop heeft het CBS, in nauw overleg met EZ, de betrokken departementen benaderd voor alternatieve bekostiging van de statistieken op hun beleidsterrein vanuit de departementale begrotingen. Dit heeft erin geresulteerd dat het merendeel van de onverplichte statistieken vooralsnog kan worden behouden. Een klein deel van het niet-verplichte programma wordt per 1 januari 2017 ook daadwerkelijk stopgezet.

In onderstaand overzicht is opgenomen welke statistieken geraakt worden door de taakstelling Rutte II en dus vanaf 2017 geen onderdeel meer zijn van de lump sum financiering door EZ. Een aantal statistieken daarvan kan in elk geval in 2017 worden gecontinueerd aangezien de beleidsverantwoordelijke departementen hebben toegezegd de financiering daarvan voor hun rekening te zullen nemen. De desbetreffende statistieken zijn hierna aangemerkt met *. Statistieken zonder *-markering komen per 1 januari 2017 te vervallen.

Verminderings in het programma – stopzetten van statistieken

wijzigingen per 1 januari 2017:

- *Statistieken zonder *-markering komen per 1 januari 2017 te vervallen.*
- *Statistieken met *-markering kunnen in elk geval in 2017 worden gecontinueerd aangezien de beleidsverantwoordelijke departementen hebben toegezegd de financiering daarvan voor hun rekening te zullen nemen.*

Economische ontwikkelingen

Internationale economische relaties

31. * Internationaliseringsmonitor. De economische statistieken over globalisering beschrijven de rol, de positie en ontwikkelingen van bedrijven in de internationale context in termen van handel, investeringen en innovatie en beschrijven de trends in, en sociaal-economische oorzaken en gevolgen van de internationalisering van de Nederlandse economie. Deze statistieken worden in een samenhangend geheel gepubliceerd in de Internationaliseringsmonitor, die op kwartaalbasis verschijnt. Deze monitor ondersteunt het publieke debat over de internationalisering met feiten en inzichten door publicatie van actuelere cijfers, een snelle analyse van trends, en het macro-economisch beeld van de in- en uitvoer van de Nederlandse economie in het meest recente kwartaal.
32. * Globalisering en werkgelegenheid. Ontwikkeling van informatie over de verandering in de beroepenstructuur van de werkgelegenheid in relatie tot internationalisering en technologisering . Ontwikkeling van longitudinale informatie over in- en uitstroom van personen vanuit krimpende danwel groeiende beroepen.

Macro-economie

33. Financiële markten en beleggingsfondsen. Deze statistieken geven een overzicht van standen en stromen op de openbare kapitaalmarkt die worden gebruikt voor analyses van de ontwikkelingen op financiële markten en van beleggingsfondsen. Het betreft informatie over de kapitaalmarkt en beleggings- vastgoedfondsen.

Inkomen, belastinguitgaven en belastingdruk

34. * Armoede, welvaart en kwaliteit van leven. Dit betreft alle output en analyse op dit terrein. Het gaat bijvoorbeeld om de publicaties De Nederlandse Samenleving, Welvaart in Nederland, en Armoede en sociale uitsluiting in Nederland.
35. * Budgetonderzoek. Het budgetonderzoek is een vijfjaarlijks onderzoek naar de (consumptieve) bestedingen van huishoudens. Het brengt op gedetailleerde wijze de uitgaven van verschillende soorten huishoudens in kaart, door enquêtering onder huishoudens in combinatie met het koppelen van beschikbare gegevens uit registers.

Prijsontwikkelingen

36. * Binnenvaart. Dit betreft de prijsontwikkeling van door de binnenvaart verleende vervoersdiensten.
37. Accountancy. Aanvullende tabel op basis van seizoenweging met kwartaalcijfers accountancy over de prijsontwikkeling van diensten bij accountants, boekhoudbureaus, belastingconsulenten en administratiekantoren. De prijsindexcijfers zijn gebaseerd op gerealiseerde uurtarieven.

Handel, diensten en horeca

38. * Internetverkoop. Dit betreft de maandelijkse cijfers over de omzetontwikkeling van de internetverkoop binnen de detailhandel. Deels nog in ontwikkeling is informatie over het vervagen van het onderscheid tussen fysieke winkels en internetverkopers binnen de detailhandel en informatie over de aankopen van Nederlandse consumenten bij websites van bedrijven die in het buitenland zijn gevestigd.

Transport en logistiek

39. * In-, uit- en doorvoer. De in-, uit- en doorvoerstatistiek geeft kwantitatief inzicht in de internationale transportstromen. De statistiek zorgt er daarnaast voor dat de statistieken van de internationale handel enerzijds en de vervoersstatistieken anderzijds consistent zijn.
40. Nieuw en tweedehands verkochte motorvoertuigen. Maandcijfers over aantallen nieuw en tweedehands verkochte motorvoertuigen. Het betreft informatie over personenauto's, bedrijfsmotorvoertuigen en motorfietsen.
41. Motor- en bromfietsen. Statistieken over de verkeersprestaties van motor en bromfietsen, uitgesplitst naar diverse categorieën.
42. Transport en Mobiliteit. In de publicatie Transport en mobiliteit presenteert CBS actuele feiten en trends over het verkeer en vervoer in Nederland. Verschillende aspecten van personenmobiliteit en goederenvervoer zijn in beeld gebracht: verkeers- en vervoersbewegingen, infrastructuur, vervoermiddelen, energieverbruik, milieueffecten, verkeersongevallen en de economische betekenis van transport.

Ontwikkelingen in het bedrijfsleven

43. * Bedrijvendemografie. De jaarstatistieken zijn Europees verplicht en worden voortgezet. De kwartaalcijfers over bedrijven (opheffingen, bedrijfsgrootte, rechtsvorm, bedrijfstak) en de kwartaalcijfers over fusies en overnames (naar bedrijfsgrootte, rechtsvorm en bedrijfstak) en het onderhoud van het bedrijfsdemografisch basiskader kunnen niet langer uit het reguliere budget worden gefinancierd. Dit kader zorgt voor uniformiteit in de gepubliceerde cijfers. Door integratie met andere data kan informatie worden afgeleid over bedrijfsdemografische ontwikkelingen zoals de leeftijd van bedrijven, verhuizingen, startende ondernemers, en snelle groeiers. Deze informatie geeft inzicht in het

vestigingsbeleid en in concurrentiekracht en maakt conjunctuuranalyses en analyses over bedrijvendynamiek mogelijk.

44. * Regionale economische informatie. De regio wordt steeds belangrijker als het gaat om concurrentiekracht, de keuze m.b.t. vestigingsplaats voor ondernemers en het vormen van ondernemersnetwerken. Daarnaast is er binnen de overheid een verschuiving ingezet van centrale naar decentrale taken en uitvoering. In het kader van het Meerjarenprogramma 2014-2018 is nieuwe informatie ontwikkeld om regionale beleidsvorming te faciliteren. Dit omvat statistieken over grensoverschrijdende pendel en cijfers over de detailhandelsomzet op provincieniveau en vier landsdelen, voor de jaren 2013 en 2014. Ook betreft het de afronding van de ontwikkeling van nieuwe statistieken die een aanvulling vormen op reeds beschikbare regionale statistische informatie: de effecten van nieuwe vestigingen, bedrijfssluitingen en verplaatsingen; de clustervorming van bedrijven; en regionale conjunctuurinformatie.

Research & Development

45. * Innovatie. De niet-verplichte delen van de Innovatie-enquête betreffen de sectoren buiten de industrie en kennisintensieve sectoren, zoals de landbouw, bouwnijverheid, groot- en detailhandel, logies-, maaltijd- en drankverstreking, en rechtskundige dienstverlening, accountancy, belastingadvisering en administratie. Dit betreft circa 55 niet-verplichte variabelen, bijvoorbeeld over het omzetaandeel van innovatie.
46. * Onderzoek naar ICT-indicatoren waarmee de economische impact van ICT kan worden beschreven.
47. * Onderzoek naar de mogelijkheden om nieuwe (big) databronnen te gebruiken voor statistische doeleinden (o.a. mobiele telefoniedata) en ander onderzoek naar o.a. de internationalisering van R&D, e-commerce, patenten en cybersecurity bij bedrijven.
48. * Aanvullende indicatoren over de ICT-sector en de betekenis van ICT voor de werkgelegenheid in Nederland die ten behoeve van de publicatie ICT, Kennis en Economie werden samengesteld.

Sociaal-economische en maatschappelijke ontwikkelingen

Bevolking

49. Onderzoek gezinsvorming. Het vijfjaarlijks onderzoek gezinsvorming geeft informatie over het verloop van de relatie en gezinsvorming in Nederland en de achtergronden daarvan. Deze informatie vormt een aanvulling op de uit de bevolkingsregisters afgeleide bevolkingsstatistieken. Het onderzoek bevat vragen over het verlaten van het ouderlijk huis, alleenwonen, samenwonen, trouwen, uit elkaar gaan, geboorteregeling, kinderen krijgen en de manier waarop men kinderen combineert met het hebben van een baan. Er wordt informatie verzameld over de feitelijke situatie in zowel het heden als het verleden. Bovendien wordt gevraagd naar de toekomstverwachtingen.

Arbeid en sociale zekerheid

50. * Sociale verzekeringen. Deze maandcijfers hebben betrekking op uitkeringen en personen met een uitkering in het kader van arbeidsongeschiktheid (AO), werkloosheidswet (WW) en Algemene ouderdomswet (AOW). De publicaties bevatten uitgebreide uitkerings- en persoonskenmerken zoals duur van de uitkering, in- en uitstroom, uitgekeerde bedragen enerzijds en leeftijd, geslacht, woonregio, herkomst, etc anderzijds. Daarnaast betreft het de bijbehorende microbestanden.
51. * Personen met een uitkering. Deze kwartaalcijfers betreffen gegevens over personen met een uitkering (AO, WW, AOW, bijstand en bijstandsgerateerde uitkeringen (IOAW, IOAZ)). Deze gegevens zijn gecorrigeerd voor samenloop van uitkeringen. Eén persoon kan immers meerdere uitkeringen hebben. Door de correctie ontstaat inzicht in aantallen en ontwikkeling van het werkelijke aantal personen dat afhankelijk is van een uitkering. Daarnaast betreft het de bijbehorende microbestanden.
52. * Pensioen- en AOW-aanspraken. Dit betreft statistieken over de pensioen- en AOW aanspraken, verbijzonderd naar type huishouden en kenmerken van personen. Deze statistieken geven aan hoeveel rechten door personen zijn opgebouwd voor eerste en tweede pijler pensioenen. Hieruit kunnen pensioentekorten en daarmee toekomstige inkomensrisico's voor bevolkingsgroepen worden afgeleid. Daarnaast betreft het de bijbehorende microbestanden.

Onderwijs en wetenschap

53. Uitgaven per diploma. Statistieken over uitgaven per diploma geven een overzicht van uitgaven aan opleidingen die zijn gevolgd voorafgaand aan het behalen van een bepaald eindexamen. Dit is het hoogst behaalde diploma dat is behaald na het volgen van door de overheid bekostigd regulier onderwijs. Het gaat hierbij om uitgaven van overheden, huishoudens, bedrijven en non-profit instellingen aan onderwijsinstellingen en de zogenaamde apparaatskosten.
54. Ontwikkeling in onderwijsuitgaven. Het CBS heeft een decompositiemodel opgesteld om de ontwikkeling in de onderwijsuitgaven te verklaren. Hierin bepalen in principe het aantal deelnemers (leerlingen) en de uitgaven per deelnemer de ontwikkeling van de onderwijsuitgaven. Deze twee factoren worden in het model verder uitgesplitst. Het model geeft de invloed weer van ontwikkelingen in de demografie, participatie, personeel, loonkosten etc.
55. * Financiën van onderwijsinstellingen. Dit betreft gegevens uit de jaarrekeningen van de door de ministeries van OCW of EZ gesubsidieerde onderwijsinstellingen in het primair, secundair (voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs) en het tertiair onderwijs (hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs). De StatLinetabel over de financiën van onderwijsinstellingen geeft vanaf 1998 een overzicht van de geaggregeerde financiële verantwoording van onderwijsinstellingen.
56. * Onderwijs in cijfers (CBS-bijdrage). Dit betreft alle werkzaamheden die CBS verricht ten behoeve van de website www.onderwijsincijfers.nl. Hieronder vallen redactie en het samenstellen van content die specifiek voor deze website wordt gemaakt. Dit is een gezamenlijke website van CBS, DUO en OCW.

Veiligheid en recht

57. Burgerlijk recht. Deze statistieken geven inzicht in het functioneren van de rechtstaat door het beschrijven van thema's als verwarde personen en onder toezichtstellingen jeugd. Verder betreft het stand- en stroomcijfers over aantallen dagvaardingen en verzoekschriften bij de rechtbank, bij het gerechtshof en bij de Hoge Raad.
58. Veiligheidszorgrekeningen. Deze statistiek geeft inzicht in het totaal van de uitgaven aan veiligheidszorg per hoofd van de bevolking, ten opzichte van het Bruto Binnenlands Product en uitgesplitst naar financieringsbron, aanbieder en activiteit. De cijfers zijn consistent met het conceptuele raamwerk van de nationale rekeningen. Hierdoor zijn de uitkomsten bijvoorbeeld te relateren aan het bruto binnenlands product. Ook wordt hierdoor bewerkstelligd dat de uitkomsten door de tijd heen te vergelijken zijn.
59. * Vervolging. Dit betreft informatie over soort misdrijven, soort eindbeslissing, soort sanctie en wijze van uitvoering.
60. * Berechting. Dit betreft onder andere informatie over soort sanctie, soort misdrijf, soort verdachte en over bijzondere procedures zoals gratieverlening.
61. * Tenuitvoerlegging. Dit betreft onder andere informatie over penitentiaire inrichtingen (capaciteit, in en uitstroom, personeel en bedrijfsvoering).
62. * Gesubsidieerde rechtsbijstand. Dit betreft onder andere de soort toevoeging van advocaten, rechtsgebied, contacten met Het Juridisch Loket.
63. Veiligheidsmonitor (aanvullende analyses). In aanvulling op de jaarlijkse Veiligheidsmonitor van VenJ en CBS voert CBS analyses uit. Hierbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar verschillen tussen geregistreeerde en niet geregistreeerde criminaliteit, de vergelijking tussen slachtoffers en daders (bijvoorbeeld zijn slachtoffers ook vaker daders?), jeugdcriminaliteit, en cybercrime.
64. a. * Publicaties op het gebied van recht. Bijdrage van CBS aan de publicatie Criminaliteit en Rechtshandhaving, de publicatie Rechtspleging Civiel en Bestuur. Deze publicaties worden in samenwerking met WODC, Raad voor de Rechtspraak, OM, en Nationale Politie samengesteld en omvatten veel van de statistieken genoemd onder punt 58 t/m 64a.
64. b. Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP). Dit betreft uitgesproken en beëindigde schuldsaneringen en de bijdrage van CBS aan de Monitor WSNP.
65. * Immigratie. Statistieken over immigratie naar bepaalde kenmerken (migratiemotieven).
66. *¹ Brandweer. Dit omvat alle statistieken over de brandweer, waaronder informatie over personeel, uitgaven en opkomsttijden, brandmeldingen en inzetten. Hiertoe behoort ook de jaarlijkse brandweerpublicatie.

Gezondheid en welzijn

67. * Gezondheidsenquête. Op basis van de reguliere financiering moet de frequentie worden verlaagd van jaarlijks naar eenmaal per vijf jaar. In de tussenliggende jaren zou een goedkopere onderzoeksopzet moeten worden gekozen, door bijvoorbeeld minder

mensen te enquêteren. Door deze gewijzigde onderzoeksopzet zou een trendbreuk ontstaan en kunnen bepaalde doelgroepen niet meer apart onderscheiden worden.

68. * Sociale samenhang. Het onderzoek is samen met de gezondheidsenquête de opvolger van de leefsituatie-onderzoeken die sinds 1974 zijn gehouden. De statistiek levert landelijke en regionale cijfers over onder andere sociale contacten, het geven van informele hulp, het vrijwilligerswerk, deelname aan verenigingen, politieke participatie, het onderlinge vertrouwen en het vertrouwen in politie, rechters, banken, en politiek. De positie van bevolkingsgroepen op een meetlat 'sociaal kapitaal' wordt gemonitord. Voorts worden statistieken gemaakt over bijvoorbeeld religie, daklozen, en sociale uitsluiting. Het onderdeel "welzijn" vormt een uitgebreide basis voor het in kaart brengen van de kwaliteit van leven in bredere zin. De thema's welzijn en sociaal kapitaal zijn genoemd als essentiële componenten in de discussie over het brede welvaartsbegrip in de Tweede Kamercommissie.
69. * Belevingen (thema gezondheid). Dit is een jaarlijks onderzoek om meningen van de Nederlandse bevolking over actuele thema's te meten. Door de gegevens uit de enquêtes te verrijken met informatie uit registers en andere bronnen die binnen CBS beschikbaar zijn, is het mogelijk de verzamelde informatie in breder perspectief te plaatsen. Onderzoek naar belevingen op het gebied van gezondheid wordt stopgezet.

Natuur en milieu

70. * Emissieregistratie (CBS-bijdrage). De Emissieregistratie (www.emissieregistratie.nl) is een uitgebreid stelsel van gereviewde en systematisch verzamelde gegevens over diverse emissies naar lucht, water en bodem in Nederland, zodat op nationaal niveau voldaan kan worden aan een groot aantal nationale en internationale verplichtingen en richtlijnen. CBS draagt bij aan dit stelsel. Het gaat daarbij om statistieken over emissies naar lucht, naar water, naar bodem, en op energie-, landbouw- en verkeers- en vervoersgebied. De statistieken worden mede gebruikt als informatie voor het Kyoto-protocol. De vermindering van het programma betreft de productie van statistieken over emissies naar water en afvalwaterzuivering die primair samengesteld worden voor de Emissieregistratie en statistieken over emissies naar bodem (meststoffen, mineralenbalansen) die een breder gebruik kennen.

Toerisme en cultuur

71. * Toerismerekeningen. De toerismerekeningen bieden een geïntegreerd macro-economisch overzicht van de betekenis van toerisme voor de economie. De toerismerekeningen zijn consistent met het conceptuele raamwerk van de nationale rekeningen. Hierdoor zijn de uitkomsten bijvoorbeeld te relateren aan het bruto binnenlands product en door de tijd heen te vergelijken. De meerwaarde van de toerismerekeningen is gelegen in jaarlijkse informatie over macro-economische kernindicatoren (toeristisch bbp, toeristische werkgelegenheid, totaal toeristische bestedingen) in absolute en relatieve termen.
72. * Recreatie-instellingen. Dit betreft (tweejaarlijkse) statistieken over bedrijven die zich bezighouden met recreatie, waaronder pretparken.

73. * Overzichtspublicatie 'Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd'. Hierin worden alle CBS-cijfers op het terrein van toerisme gepubliceerd en in onderling verband beschreven om een actueel en diepgaand inzicht in de ontwikkeling van het Nederlandse toerisme te schetsen. De publicatie is onderdeel van een bredere publicatie van NRIT Media en NBTC Holland Marketing.
74. * Cultuur. Dit betreft alle statistieken op het terrein van cultuur: musea, openbare bibliotheken, podiumkunsten, en kunstzinnige vorming.
- i. Statistieken over musea betreffen informatie over onder meer openstelling, type collectie, aantallen bezoeken, tarieven, tentoonstellingen en personeel.
  - ii. Statistieken over openbare bibliotheken betreffen onder meer informatie over collecties, uitleningen, gebruikers en personeels- en exploitatiegegevens.
  - iii. Statistieken over podiumkunsten omvatten onder meer informatie over publiekscapaciteit, voorstellingen, bezoekers werkgelegenheid en baten en lasten.
  - iv. Statistieken over kunstzinnige vorming omvatten onder meer informatie over leerlingen en cursisten, personeelsleden, grootteklasse en baten en lasten. De statistiek is in 2015 geheel vernieuwd om ook de niet gesubsidieerde sector goed in beeld te brengen.

Woningmarkt

75. Woningen in verkoop. Dit betreft het aantal te koop staande bestaande woningen, de gemiddelde aanbodtijd en de gemiddelde vraagprijs per woning en per m². Het gaat hier om woningen die op internet te koop worden aangeboden. Deze statistiek wordt gebruikt als indicator voor de mate van spanning op de woningmarkt.
76. Nieuwe opdrachten architecten. Deze statistiek geeft informatie over de bouwsom van nieuwe opdrachten ontvangen door architecten. Dit is een indicator voor toekomstige bouwactiviteiten, daarmee is het een vroege conjunctuurindicator voor de bouwnijverheid.

Ruimtelijke informatie

77. * Bodemgebruik. Het Bestand Bodemgebruik toont het gebruik van de beschikbare ruimte in Nederland en de veranderingen die zich daarin voordoen. Voorbeelden van het bodemgebruik zijn: verkeersterreinen, bebouwing, recreatieterreinen, natuurterreinen, binnenwater en buitenwater.
78. * Lengte der wegen. Statistieken over de lengte van wegen, spoorwegen en vaarwegen bevatten gegevens over de lengte van het Nederlandse wegennet onderscheiden naar beheerder, wegtype en gemeenten; lengte van het spoorwegennet onderscheiden naar het aantal sporen en de aanwezigheid van een elektrische bovenleiding; lengte van vaarwegen onderscheiden naar de kenmerken beheerder, bevaarbaarheid, economisch belang, recreatietoerwaarklasse en vaarwegkarakter.
79. Compendium voor de Leefomgeving (CBS-bijdrage aan het onderdeel ruimtelijke indicatoren). Het Compendium voor de Leefomgeving

(<http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl>) is een gezamenlijke website van PBL, CBS en WUR. Het bevat wetenschappelijk onderbouwde feiten en cijfers ter ondersteuning van de maatschappelijke discussie en keuzes op het gebied van milieu, natuur en ruimte.

80. * Monitor Infrastructuur en Ruimte (CBS-bijdrage). Deze monitor van het PBL brengt het doelbereik in beeld van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. In totaal zijn voor deze monitor ruim 50 indicatoren ontwikkeld. CBS levert data (vooral over woningen en inwoners) voor negen indicatoren van deze monitor.

Noten

¹: Informatie over de uitgaven aan brandweer komt te vervallen, de overige onderdelen worden gecontinueerd.